

30 yıl önce
Fransa'ya
yerleşen müzisyen
Senem Diyici,
Bülent Ecevit'in
'Takalar' şiirinden
adını alan ilk
albümünü
1989'da Paris'te
çıkardı. Avrupa'da
bine yakın konser
veren Diyici, son
albümü 'Dila Dila'
ile Türkiye'ye geri
döndü. Albüme
adını veren
parçada
Karadeniz
müziğini cazla
buluşturdu.

Karadeniz müziğini cazla harmanladı

SEHER KARATAŞ

Bugüne kadar dünyada binden fazla konser verdi. Özellikle Avrupa'da çıkardığı çok sayıda albümle Türk folk müziğini dünyaya tanıttı. Evet, Türk müziği ile cazı birleştiren ses sanatçısı Senem Diyici'den bahsediyoruz.

Türk folk müziğinin araştırmacı sanatçılarından Okay Temiz'le 16 yaşındayken tanışmış ve onu örnek almış Senem Diyici... Sonra da "Ben de Avrupa'nın Okay Temiz'i olacağım" diyerek yollara düşmüş. Tam 30 yıl Fransa'da yaşamış. Şimdi ise müzik çalışmalarını Türkiye'de sürdürüyor.

Senem Diyici, baba vatanında babasından kendine miras kalan resim yeteneğini de kullanmayı planlıyor. Fransa'daki ilk yıllarında cam, karton ve ağaç üstü resim çalışmaları ya-

parak hayatını kazanan Diyici, bugüne kadar yaptığı tablolarını da Türk sanatseverlerin beğenisine sunacak. Sanatçı Senem Diyici ile müzik yolculuğunu, son albümünü ve müzik dışındaki çalışmalarını konuştuk.

Neden çok genç yaşta tek başınıza kızınızla birlikte hiç bilmediğiniz bir ülkeye yerleştiniz. Yalnız başınıza Paris'te nasıl ayakta kaldınız?

Benim her zaman kendi müziğimi bulmak gibi bir arayışım vardı. Türkiye'de müzik camiası beni tatmin etmiyordu. Ben de Okay Temiz gibi Avrupa'ya müziğimizi tanıtmayı, onu sevdirmeyi kafama koymuştum. 1981 yılında ilk eşimle birlikte Almanya'ya turneye gittiğimizde geri dönmeye karar verdim. 'Ben Türkiye'nin müzik elçisi olacağım' dedim ve oradan Paris'e geçtim. Daha 26 yaşındaydım. Paris'te kızımınla birlikte altı ay kadar dil kursuna gittik. Kurstan sonra bir stüdyo tuttum ve babamdan bana geçen resim yapma yeteneğim sayesinde Louvre Müzesi'nin yakınlarında büyük tablolar yaparak sattım. Asıl amacım müzik yapmak olduğu için resim o dönem benim geçim kaynağı oldu.

Peki Paris'te müzik çalışmalarına tekrar nasıl başladınız?

O dönem Paris'te 'Ege Restoran' adında bir Türk restoranı vardı. Oraya, tanınmış Türk şairler, yazarlar, müzisyenler geldiği gibi Fransız müzisyenler de geliyordu. Mesela Ataol Behramoğlu ile orada tanıştım. İlk orada müzik yapmaya başladım, gitar çaldım. Bir yandan da garsonluk, metroda müzik yapıyordum. Ege Restoran'ın ortaklarından Ferhat Aksoy bana çok destek oldu. Halen Türkiye'de Niğde'de doktorluk yapan Ferhat, müzikle ilgili projelerimi hayata geçirmem için bana 50 bin Frank borç verdi. Türk mutfağını, kültürünü Fransa'ya tanıtan Ege Restoran'a gelen bazı Fransız müzisyenlere benim müziğime can vermek isteyen bir kompozitör aradığımı söyledim. Ve onlar bana şimdiki eşim Alain Blesing'i önerdiler. 1986 yılının sonlarında, eşim Alain'le çalışmaya başladım.

Oradaki ilk albümünüzü o zaman

(Fotoğraflar: ÜMİT YILDIZ)

mı çıkardınız?

Evet eşimle tanıştıktan sonra birlikte stüdyoya girip bir maket hazırladık. Bu maketi Alain caz radyosuna sundu. Radyo çok beğendi ve hemen bana albümün prodüktörlüğünü yapmayı teklif etti. Bu sayede 'Takalar' isimli albümümü orada çıkardık. Biliyorsunuz 'Takalar'ın sözleri Bülent Ecevit'e ait. Albüm çıkınca Bülent Ecevit'i Paris'e davet ettik. 1989 yılında, albümümüzün çıktığı gün geldi ve büyük bir şenlik oldu.

Bu albümden sonra hayatınızda neler değişti?

Albüm Fransa'da çok büyük sükse yaptı, benim için de bir patlama oldu adeta. Çünkü o güne kadar caz camiasında hiç kimse oryantal temalar kullanmamıştı. Herkes tedirgin oldu korktu, fakat prodüktörüm çok önemli bir caz adamı olduğu için ne

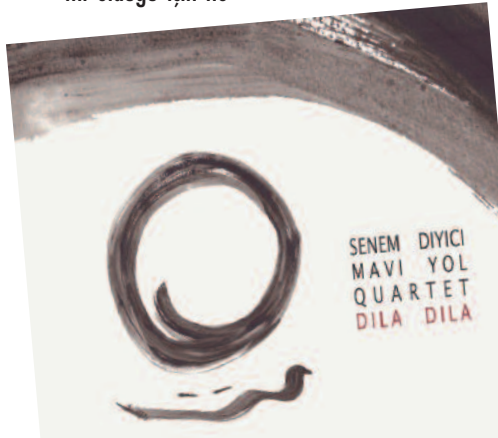
yaptığını biliyordu. Hatta albüm çıktıktan sonra prodüktörüm Türkiye'ye gelip, burayı yaşadı, Türkleri, kültürümüzü, müziğimizi öğrendi. İkinci gelişinde Okay Temiz ile tanıştı. Okay Temiz, bu albümde bana eşlik etmişti, sonra birlikte birkaç konser verdik. Ben de onun albümünde vokal yaptım. Daha sonra Amsterdam'da birlikte bir konser de verdik.

Grubunuz 'Senem Diyici Quartet'i ne zaman kurdunuz?

Takalar albümünden sonra yapmak istediğim şeyi yaptığımı düşündüm. Farklı şekilde yola devam etmeye, daha minimalist daha sokağa yakın bir şey yapmaya karar vermişim. İlk grubum '6'lı- Sextet' ile yol almak zor olduğu için 1992 yılında Quartet'i kurdum. Bu grubumuz dört kişiden oluşuyordu. Ardından çok sayıda albüm ve konser yaptık, 1000'in üstünde konser verdim.

Müzik eğitiminize Fransa'da devam ettiniz mi?

Fransa'da akademik bir eğitim almadım ama eşim Alain müzik profesörü olduğu için ondan çok büyük bir eğitim aldım aslında. Bu eği-

CAZ SEVDASI PARİS'E GÖTÜRDÜ

İstanbul'da dünyaya gelen Senem Diyici'nin sanat yolculuğu, 3-4 yaşındayken başladı. Bu yolculuğu yakından izleyen babası; şiiir, musiki, ritim ve resim çalışmalarıyla dopdolu bir eğitimden geçirdi Senem Diyici'yi. İstanbul Radyosu Çocuk Korusu'nu kazandığı halde ailesinin ekonomik imkanları yetmediği için koroya devam edemedi. İlkokuldan sonra, yine babasının yönlendirmesi ile İstanbul Musiki Cemiyeti'nden şan ve ritim eğitimleri almaya başladı. Burada hocaları Ferudun Darbaz ve Emin Ongan tarafından yetiştirildi. Hocası; "Boynuz kulağı geçti kızım" diyince okulu bırakan Diyici, 16 yaşında, 1970'li yılların başında 'Fato' adıyla ilk 45'liğini 'Nar Hanım ve Sen Yoksun' parçalarına yaptı. Folk akımlardan etkilenecek yaptığı bu 45'lik, o yıllarda ilgiyle karşılandı. Ardından, 'Ham Meyva' ve 'Çıt Çıt Çedene'den oluşan ikinci 45'liğini çıkardı. Geleneksel müzik araştırmaları nedeniyle Türkiye'nin çeşitli yörelerini gezip dokümanlar toplamak için yollara düşen Senem Diyici, ardından evlenerek, ilk kızını dünyaya getirdi. Gitarist eşi ile 'Duo Senem&Çetin' ikilisi olarak Anadolu turnelerinde yedi yıl çalıştılar. 1981 yılında eşiyle birlikte yurtdışına çıkan Diyici, Almanya'da Türk işçilerine 200'e yakın konser verdi. Yaklaşık bir ay kaldığı Almanya'da eşini bırakarak, kızını yanına alıp Paris'e giden Diyici, yola devam etmeye karar verdi. Caz müziğine duyduğu sevdadan dolayı, Paris'te profesyonel müzisyenler arayan Diyici, burada ikinci eşi Alain Blesing ile tanışarak, ilk grubu 6'lı 'Sextet'i kurup büyük bir sükse ile caz dünyasına girdi. Bu arada ikinci kızı dünyaya geldi.

tim hala devam ediyor diyebilirim. Alain dünyaca tanınmış bir kompozitör ve müzik direktörü. Ben de kendimi hep eğittim fakat çok seri konserler yapınca -ki yılda ortalama 60 konser vermişim- sesimi daha iyi kullanmam gerektiğini fark ettim. Konserlerde bir yandan enstrüman çalıp bir yandan şarkı söylemek insanı çok yoruyor. Bu yorgunluğumu atmak, daha iyi bir efor sarf etmek için Fransa'da ses ve nefes teknikleri eğitimi aldım. Sesimi nasıl daha idareli kullanabilirim diye ders alırken bu konuda uzmanlaştım; 15 yıldır bu konuda ders veriyorum.

Türkiye'de kalsaydınız, bu başarıyı yakalayabilir miydiniz?

Gitmek istedim gittim ama kalsaydım Senem ölürdü galiba. Ancak ben kadere inanırım, isteyen burada da yapardı diye düşünüyorum. Belki ben gitmesem Alain gelirdi bir şekilde Türkiye'ye, burada tanıştık onunla ve yine bunları yapardım. Ben dişimi tırnağıma taktım, yurtdışına çıktım ve orada yeniden doğdum.

Uzun bir aradan sonra tekrar Türkiye'ye yerleşmeye karar verdiniz, neden?

30 yıllık yurtdışı yaşamımda terk etmediğim kültürümün hazinelerini kullandım ve paylaştım. Türk müziği, Türk mutfacı ve Türkçe benim için vazgeçilmez oldu. Kendimi hep göçmen kuşlara benzetirim. "Bülbülün vatanı bahçeler bağlar, müzisyenlerin evleri oteller hanlar" derim. Nerede olursak olalım hayat sonunda hep başladığımız yere getirir bizi... Bülbülün altın kafese koymuşlar yine de "Aaah vatanım!" demiş. Ben de öyle oldum. Şimdi Fransa, İstanbul ve İzmir arasında yaşıyorum.

Son albümünüz Türkiye'de çıkan ilk albüm mü? Bu albümün hikayesi nedir?

Evet ilk defa İstanbul'da bir albüm çıkardım. 'Mavi Yol-Dila Dila' adındaki bu albümü grubum Quartek ile birlikte yaptık. Dört parçadan oluşan bu albüm sayesinde yıllardır arzuladığım projeyi gerçekleştirdim. Bu benim müzik hayatımda çok yeni bir sayfa. Ne kadar mutlu olduğumu anlatamam. Fransa'da, Fransız Kültür Bakanlığı yardımıyla prodüksiyonu gerçekleştirdiğimiz albümdeki Dila Dila adlı parçanın söz ve müziği bana ait. Bu parça, Karadeniz temalarına sahip ve tam bir Laz şarkısı. Geleneksel çay kokuları, burcu burcu kokar bu parçada. Bu yeni albümle hazine bulmuş gibi oldum. World müzik çizgisinden çıktık daha özgün bir form içine girdik. Konserlerimizdeki improvizasyonlarımız (doğaçlama) Fransız eleştirmenler tarafından Ornette Coleman çılgınlığına benzetilirdi. Buna pek bir anlam veremezdim ama şimdi inanıyorum ki başka bir özgürlükle varım bu dört parçanın içinde.

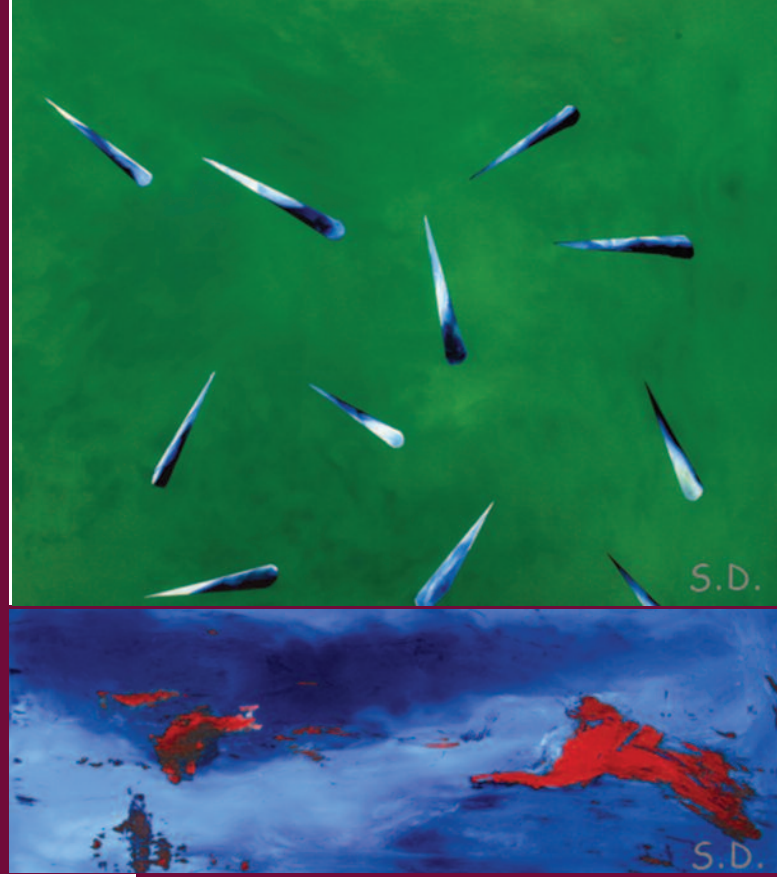
Albüm için kimlerle çalıştınız? Ne zaman satışa sundunuz?

Genç ve dinamik bir çizgisi olan prodüktör Sinan Sakızlı, Baykuş Müzik Prodüksiyon'da bizi kendi ailesinin içine aldı. Albüm 15 Aralık'ta Türkiye'de satışa sunuldu ve tüm ülkelere de dağıtmaya başlandı. Fransa'daki menajerim Moris Salaun'un da çalışmaları ile dünyaya dağıtılacak.

Müzik dışında farklı projeler üzerinde çalıştığınızı biliyo-

BİNİN ÜSTÜNDE KONSER VERDİ

Bugüne kadar farklı formasyonlarla yurtdışında çok sayıda ülkede turneye çıkan Senem Diyici: Almanya, İsviçre, Avusturya, Finlandiya, İtalya, İsrail, İrlanda, Kanada, Tunus, İspanya, Yunanistan, Suriye, Türkiye, Hollanda, Polonya, Belçika, Rusya, Yugoslavya, Bulgaristan ve Fransa'da konserler verdi. Fransız Kültür Bakanlığı'nın desteğini her projesinde gören sanatçı, Fransa Devlet Tiyatrosu'nun sahnelerinde, caz kulüplerinde, caz festivallerinde ve başka festivallerde binin üstünde konser verdi. 1992 yılından bu yana Fransa, Belçika ve Türkiye'de konservatuvar öğrencilerine, master sınıflarında ve atölyelerde eğitmenlik yapmaya devam eden Diyici'nin 1989'dan bu yana derleme ve davetli sanatçı olarak yayınlanmış albümleri şunlar: D'İles en Iles (1992), Les 3 Amis (1992), 3 Images du Desert (1995), Moment de Keif (1997), Azar (1999), Magic Gipsy (1999), Yörük (2002). Okay Temiz Yihhu (2007) Sanatçının kendi albümleri ise şunlar: "Takalar" (1989), "Jest" (1992), "Divan" (1995), "Tell me Trabizon" (1998), "Morceaux Choisis" (2000), "Zip Çıktı" (2003), "Live!" (2005), DVD 4 Tet Paris (2007) ve son albümü "Dila Dila" (2011).

ruz. Türkiye'de müzik dışında yapmayı planladığınız çalışmalardan da söz edebilir misiniz?

15 yıldır ses, nefes ve kekemelik ile ilgili atölye, workshop ve kişisel çalışmalarım devam ediyor. Bugün Türkiye'de çok önemsenmeyen bu çalışmalar halkın çok uzağında. Nefes almak hayatta kalmanın tek yolu olduğu için, nefes alma tekniklerinin önemi çok büyük. Türkiye bir deprem ülkesi olması nedeniyle her ailede her gün nefes egzersizleri yapılmalı. O nedenle bu konularda daha fazla çalışma yapmak istediğim için çeşitli kurumlara projeler sunuyorum.

Küresel ısınmaya dikkat çekmek amacıyla planladığınız bisiklet projeniz ne durumda?

Bu proje ben ve eşim Alain tarafından iki yıl önce tasarlandı ama araya çok konser ve başka projeler girince biraz ertelendi. Proje kapsamında Fransa'nın kuzeyinde olan Strasbourg şehrinde bir bisiklet yolculuğu başlatarak, Fransa, İsveç, Almanya, Avusturya, Slovakya, Sırbistan, Romanya ve Türkiye'yi dolaşacağız. Yani Tuna Nehri boyunca dokuz ülke ve 40 şehir üzerinden Türkiye'ye varan bir yolculuk planlıyoruz. 4.5 ayda tamamlayacağımız bu yolculukta 50 yerde duracağız ve her durakta konserler vereceğiz.

Bu projede, küresel ısınmaya, dünyadaki ta-

rımın yok olmasına ve özellikle kuraklığa dikkat çekmek istiyoruz. Türkiye'de kanser hastalığının Avrupa'ya göre daha yaygın olması dikkat çekici. Bu durum, yaşadığımız dünyada harcanan gereksiz enerji ve pervasızca harcanan kimyevi maddelerin yarattığı bir sorun. Bu proje bir anlamda ekosistemde yarattığımız tahribata karşı bir protesto amacını taşıyor. Bu projemiz, yolculuğumuzda bize eşlik etmek isteyen tüm gönüllülere, bisikletçilere ve müzisyenlere açık. Projemizin sponsor desteğine de ihtiyacı var. Destek vermek isteyenler projemizle ilgili; association.ritournelle@gmail.com adresinden bilgi alabilirler.

Çocuklar ve kadınlar için de çalışmalar yaptığınızı biliyoruz. Neler yapıyorsunuz?

Paris'te yardıma muhtaç çocuklar ve kadınlar için çok sayıda workshop yaptık. Özellikle göçmen kadınlarla ilgili... Bu tarz çalışmalarım halen sürüyor. Yedi yıl önce Paris'te 'Şeffaf Çocuklar' adında bir dernek kurdum. Kartpostallar, özel bir teknikle cam üstüne resimler ve yağlı boya çalışmaları yaparak satıyoruz, gelirini derneğe bağışlıyoruz. Bu geliri daha sonra çocuklar için kullanıyoruz. Bir dönem Türkiye'de de bu konularda çalışmak için bir partner aradım ama bulamadım. Bugün dünyada çok büyük açlık var. Yardıma muhtaç çocuk sayısı giderek artıyor. Onlar için burada da bir şeyler yapmamız lazım.

RESİMLERİNİ SATIŞA ÇIKARACAK

Senem Diyici, Paris'e gittiğinde ilk beş yıl Louvre Müzesi'nin bahçesinde suluboya, yağlıboya ve minyatür gibi Paris imajları tabloları yaparak satmış. Sonra hayat onu müzik ile resim arasında seçim yapmaya zorlamış. O oda müziği seçmiş. Artık resime daha çok zaman ayırmayı planlayan Diyici, "Birikmiş ciddi bir resim koleksiyonuna sahibim. Koleksiyon yapmayı, bir şeylere bağlanmayı hiç sevmem ama şimdi birikmiş 40'ın üstünde tablomu satmayı düşünüyorum. Onları sattığımda yenilerini yapma şansım olacak. Yeni hayatımda 10 yıl içinde tablolarımla ilgili yeni çalışmalar yaparsam çok mutlu olacağım" diye konuşuyor.

YAŞAM'IN PORTRESİ